

CONSIDERAȚII ASUPRA UNEI POSIBILE TIPOLOGII FUNCȚIONALE A FORMELOR CERAMICE CUCUTENIENE SPECIFICE FAZEI A

DE

GEORGE BODI, LOREDANA SOLCAN

Keywords: *Cucuteni A, pottery, functional typology, ethnographic analogies*

În ceea ce privește prelucrarea datelor oferite de ansamblul ceramic recuperat cu ajutorul săpăturilor arheologice, considerăm că potențialul informativ al acestuia este, în prezent, puternic subestimat. În afară de utilizarea formelor și decorurilor specifice ca elemente esențiale în definirea unor tradiții culturale și în stabilirea unei cronologii relative, deplina valorificare a potențialului informațional înmagazinat de ansamblul ceramic poate fi realizată numai depășind referințele seriative și difuzioniste ale acestuia. Astfel, de exemplu, analizând atributele specifice complexelor ceramice aparținând unor civilizații preistorice se poate încerca stabilirea unei conexiuni între acestea și funcționalitatea primară a diferitelor forme de vase. Acest gen de informații, utilizat într-un câmp contextual de date provenind din investigarea unui sit arheologic poate indica anumite tipuri de comportamente ale vechilor civilizații.

Studiul nostru pornește de la o lucrare de sinteză dedicată investigării legăturii dintre formele și funcțiile ceramice, bazată pe analogii etnografice.

În ceea ce privește utilizarea datelor etnografice de către arheologi, au fost identificate trei posibilități majore de utilizare a acestora constând în construirea de analogii etnografice, generarea de ipoteze sau modele și testarea ipotezelor. Aceste metode pot fi utilizate atât independent una de alta cât și în mod complementar.

În cazul analogiilor etnografice, care constituie abordarea noastră din această lucrare, un set specific de date etnografice este comparat cu un set analog de date arheologice. Pentru a determina care anume sunt datele etnografice aplicabile într-o situație specifică, trebuie, în primul rând, descrise în mod formal caracteristicile materialului arheologic luat în discuție. Se recunoaște apoi un potențial set de date etnografice pentru construirea unei analogii, realizându-se o analiză a proprietăților fizice ale acestuia. Gradul în care proprietățile celor două seturi de date coincid, determină probabilitatea în care datele obținute pe cale arheologică coincid cu cele atestate etnografic. Gradul de probabilitate variază, de asemenea, în funcție de posibilitatea de a corela, în spațiu și timp, cele două seturi de date. Posibilitatea de a corela, în spațiu și timp, cele două seturi de date, a condus la definirea a două tipuri de analogii etnografice. Primul operează în condițiile în care cele două seturi de date sunt dispartate în timp și /sau spațiu. În acest caz nu se poate stabili existența unei conexiuni între urmele arheologice și cultura care furnizează datele etnografice. Amplitudinea limitelor spațio-temporale este invers proporțională cu probabilitatea ca analogia construită să fie validă. Acest tip de abordare cunoscut și ca „general comparativ” sau „model discontinuu” și este utilizat în cazul studiului de față¹.

Pentru construirea unui model general comparativ se utilizează analogii generale pentru a genera ipoteze deductive și concluzii cu un caracter generalizator². Tipul de raționament logic care stă la baza acestei metode îl constituie deducția analogică. Aceasta are, prin definiție, un caracter generalizator conducând la construirea

¹ Daniel Stiles, *Ethnoarchaeology: A Discussion of Methods and Applications*, in *Man*, N.S., 12, 1977, 1, p. 94–95.

² Nicholas David, Karol Kramer, *Ethnoarchaeology in Action*, 2001, Cambridge, p. 43.

unor concluzii care stabilesc existența unor similarități extinse față de cele existente în premisele raționamentului logic, fiind astfel supuse erorii³.

Aceste considerații conduc către o serie de principii generale privind argumentația analogică în arheologie⁴. Astfel, atât culturile subiect, cât și cele sursă trebuie să fie similare în ceea ce privește variabilele care pot afecta sau influența materialele, comportamentele, stările sau procesele comparate. Sublinierea principiilor de legătură între variabile și stabilirea similarităților și diferențelor sunt de o importanță vitală.

Deoarece, în general, culturile prezintă un caracter conservator, în cazul în care cultura sursă reprezintă descendentul istoric al culturii subiect, există o probabilitate intrinsecă mai mare pentru existența unor similarități, decât în cazul în care nu există o astfel de legătură de antecedentă/descendentă. Seria de surse potențiale care să creeze modele de comparație cu setul de date subiect, trebuie să fie cât mai extinsă posibil pentru a obține un set de date cât mai reprezentativ posibil. Astfel, nu doar una, ci cât mai multe analogii posibile trebuie căutate în rândul datelor sursă.

Ipotezele dezvoltate prin construcția de modele pe baza analogiilor trebuie testate prin diverse metode. Totuși, datorită elementelor inevitabile raționamentelor inductive și datorită subiectivității implicate în procesul de testare, deplina siguranță a adevărului deducțiilor rămâne un deziderat.

Evaluarea credibilității relative a construcțiilor argumentative analogice poate fi în mod semnificativ rafinată, prin îmbunătățirea metodologiei și îmbogățirea datelor de bază.

Studiul nostru pornește de la o lucrare de sinteză dedicată investigării legăturii dintre formele și funcțiile ceramice, bazată pe analogii etnografice.

Deși mostra etnografică este mult prea mică pentru a permite teste statistice, validitatea teoriilor care s-au aflat la baza acestui studiu este atestată de parametrii analitici de design identificați și utilizați, care sunt suportați de observații trans-culturale. Vasele ceramice sunt concepute și manufacturate pentru a îndeplini o anumită funcție, parametrii morfologici caracteristici fiind determinabili prin analiza practică a stabilității, durabilității și eficienței funcționale a vasului. Deși acest tip de analiză nu poate stabili cu precizie utilitatea unui vas provenit dintr-un context arheologic, totuși poate permite determinarea unor clase funcționale generale, acestea constituind un set independent de date ce pot fi coroborate cu alte dovezi privind cotidianul populațiilor preistorice⁵.

Pentru diferențierea unor grupe specifice în cadrul categoriilor identificate se utilizează două dimensiuni de bază ale vaselor (înălțimea și diametrul maxim) ca și raportul dintre diametrul maxim și înălțimea vasului. Acesta din urmă este util pentru a exprima, în cifre comparabile, variația în forma vasului.

Pentru a putea corobora datele oferite de studiile etnografice utilizate cu morfologia specifică diferitelor forme ale ceramicii Cucuteni A am fost nevoiți, de asemenea, să realizăm o tipologie formală unitară din punct de vedere terminologic și morfologic a ceramicii fazei A. Pentru a realiza acest lucru am apelat la lucrări monografice care prezintă rezultatele cercetării arheologice a așezărilor de la Hăbășești⁶, Trușești⁷, Târpești⁸, Drăgușeni⁹, Preutești¹⁰ și Frumușica¹¹. Pentru completarea datelor am folosit, de asemenea, lucrarea monografică prezentând rezultatele investigațiilor de la Cucuteni-*Cetățuia*, elaborată de arheologul german Hubert Schmidt¹², care ne oferă o prezentare destul de amănunțită a formelor ceramice aparținând perioadei în discuție, ca și monografia lui Radu Vulpe referitoare la rezultatele investigațiilor de la *Izvoare*¹³. Trebuie

³ *Ibidem*, p. 45.

⁴ *Ibidem*, p. 47–48.

⁵ Elizabeth Henrickson, Mary M. A. McDonald, *Ceramic form and Function: An Ethnographic Search and an archaeological Application*, în *American Anthropologist*, N.S., 85, 1983, 3, p. 640

⁶ Vladimir Dumitrescu et alii, *Hăbășești. Monografie arheologică*, 1954, București.

⁷ Mircea Petrescu-Dîmbovița, Marilena Florescu, Adrian C. Florescu, *Trușești. Monografie arheologică*, 1999, București-Iași.

⁸ Silvia Marinescu-Bîlcu, *Tîrpești. From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR International Series 107, 1981, Oxford.

⁹ Silvia Marinescu-Bîlcu, Alexandra Bolomey, *Drăgușeni. A Cucutenian Community*, 2000, București-Tübingen.

¹⁰ Nicolae Ursulescu, Sorin Ignătescu, *Preutești – „Haltă”*. O așezare cucuteniană pe valea Șomuzului Mare, 2003, Iași.

¹¹ Constantin Matasă, *Frumușica, village préhistorique à céramique peinte, dans la Moldavie du nord, Roumanie*, 1946, București.

¹² Hubert Schmidt, *Cucuteni in der Oberen Moldau, Rumänien. Die befestigte Siedlung mit bemalte Keramik von der Steinkupferzeit in bis die vollentwickelte Bronzezeit*, 1932, Berlin-Leipzig.

¹³ Radu Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936–1948*, 1957, București.

menționat faptul că, fie datorită condițiilor de publicare, fie datorită absenței în bibliografie a unui număr suficient de exemplare care să permită alcătuirea unui eșantion reprezentativ, o serie de forme ceramice au fost excluse din studiul nostru.

În cele ce urmează, ne vom referi doar la acele forme ale ceramicii cucuteniene care ne-au permis, prin coroborarea cu datele etnografice, atribuirea unei posibile funcționalități (Tabel 1). O privire sintetică asupra legăturii existente între formele ceramice și funcționalitatea acestora este oferită de Tabelul nr. 2.

Vase de gătit

Marea majoritate a grupurilor umane manufacturează vase de gătit scunde și bondoace, cu o suprafață bazală mare, pentru a permite transferul eficient al căldurii, dar, de obicei, cu gura restrânsă, pentru a preveni evaporarea rapidă în cazul mâncărilor care necesită fierbere. Nu există informații asupra densității sau durtății vaselor de gătit dar, puținele date existente asupra grosimii pereților confirmă faptul că aceștia sunt relativ groși¹⁴. Majoritatea vaselor de acest tip sunt nepictate.

Deși dimensiunile acestor vase sunt variabile, proporțiile generale sunt relativ constante. Înălțimea de la buză la bază variază între 6 și 41,5 cm (media 17,8 cm). Diametrul maxim variază între 12,7 și 56 cm (media 24,1 cm). Pentru vasele de gătit raportul dintre diametrul maxim și înălțime variază între 0,8 și 3,4, cu media de 1,4. Astfel, vasul de gătit tipic este cu aproximație cu o treime mai larg decât înalt și aproape toate sunt scunde și bondoace.

Absența formelor specifice fazei Cucuteni A care să corespundă acestei funcționalități credem că poate fi explicată prin apartenența acestora, conform datelor etnografice, la specia ceramicii nedecorate. Astfel, considerăm că este posibil ca acest tip de vas să se regăsească în cadrul formelor ceramicii cucuteniene aparținând fazei A, dar să nu se fi bucurat de atenție în cadrul procesului de prelucrare – restaurare – publicare a materialului arheologic.

Vase pentru servirea și consumarea hranei

Puține surse conțin date asupra acestui tip de vas, iar informația disponibilă este destul de discutabilă. Forma care predomină este castronul cu fund plat¹⁵. Astfel de vase sunt adesea decorate, datorită probabil utilizării frecvente și a vizibilității lor sporite în cadrul activităților cotidiene. Durata scurtă de viață¹⁶ a acestora poate descuraja, în unele cazuri, decorarea.

Vasele pentru servirea și consumarea hranei sunt, de obicei, manufacturate în mod specific, fie pentru utilizare individuală sau familială.

Vasele individuale variază în înălțime între 6 și 8 cm (media 7 cm), și în diametru maxim între 10 și 23 cm (media 14 cm). Raportul dintre diametrul maxim și înălțime variază între 1,3 și 3,1 (media 2)¹⁷.

Vasele familiale variază între 4,4 și 23,4 cm în înălțime (media 10 cm) și 8,4 și 95 cm în diametrul maxim (media 24,6 cm). Raportul dintre diametrul maxim și înălțime variază între 1,7 și 5,8 (media 2,5)¹⁸.

Se observă astfel faptul că ambele mărimi de vase par să aibă, de obicei, diametrul de două sau trei ori mai mare decât înălțimea. De asemenea, de obicei, diametrul maxim este echivalent cu diametrul buzei, rezultând astfel vase deschise. În general, vasele familiale sunt de trei ori mai mari în volum decât cele individuale.

Acestei funcționalități îi corespund străchinile, de formă tronconică sau semisferică, cu fundul îngust și diametrul gurii mai mare decât înălțimea vasului. Pe baze bibliografice am identificat și măsurat 72 de astfel de vase. De asemenea, în cadrul formelor cucuteniene, din punct de vedere al valorilor parametrilor luați în

¹⁴ G. M. Culwick, *Pottery among the Wabena of Ulanga, Tanganyika Territory*, Man, 35, 1935, p. 167, fig. I/1,4–5, fig. II/2; Deboer Warren R., *Ceramic longevity and Archaeological Interpretation: An Example from the Upper Ucayali, Peru*, American Antiquity, 39, 1974, 2, p. 336; M. H. Dorman, *Pottery among the Wagoni and Wandenhule, Southern Tanganyika*, Man, 38, 1938, p. 99, fig. 5; M. R. Harrington, *Catawaba Potters and their Work*, American Anthropologist, N.S., 10, 1904, 3, p. 401; Ralph Linton, *North American Cooking Pots*, American Antiquity, 9, 1944, p. 369–380; W. E. Nicholson, *The Potters of Sokoto, N. Nigeria*, Man, 29, 1929, p. 48, fig. 1/2b; Idem, *The Potters of Sokoto: – B. Zorumawa: – C. Rumbukawa*, Man, 31, 1931, p. 189, fig. 4.

¹⁵ Warren R. Deboer, *op. cit.*, p. 336; Dorman, *op. cit.*, p. 100, fig. 7–8; G. M. Culwick, *op. cit.*, p. 167, fig. I/3.

¹⁶ George M. Foster, *Life Expectancy of Utilitarian Pottery in Tzintzuntzan, Mexico*, American Antiquity, 25, 1960, p. 608.

¹⁷ Elizabeth Henrickson, Mary M. A. McDonald, *op. cit.*, p. 632.

¹⁸ *Ibidem*, loc. cit.

discuție, se poate observa o separare în două grupe specifice corespunzătoare celor două utilizări practice. În prima grupă, căreia îi atribuim funcția de vase individuale, au fost încadrate 43 de piese, valoarea mediei raportului dintre diametrul maxim și înălțime fiind de 1,93.

În cea de a doua grupă, a vaselor familiale, au fost încadrate 30 de străchini, valoarea mediei raportului dintre diametrul maxim și înălțime fiind de 2,57.

Vase pentru servirea și consumarea hranei. Valori comparative.

	Trușești	Drăgușeni	Hăbășești	Preutești	Târpești	Media generală	Date etnografice
Vase individuale	1,98	1,96	1,89	1,82	2,14	1,96	2,00
Vase familiale	2,85	2,51	2,49			2,61	2,50

Vasele pentru păstrarea bunurilor solide

Vasele pentru păstrarea bunurilor solide – atât cele pe termen lung (săptămâni sau luni), cât și cele pe termen scurt (ore sau zile) – tind să fie construite cu o deschidere suficient de largă pentru a permite utilizarea unui căuș, dar cazurile în care este atestată utilizarea unui capac sunt puține. În absența unui capac poate fi utilizat un castron pentru protejarea conținutului vasului. Alternativ, vasele de depozitare pe termen lung au buza răsfrântă sau orientată spre exterior, posibil pentru a facilita legarea unei acoperitoare flexibile pentru a proteja conținutul.

Vasele pentru păstrarea pe termen lung sunt de obicei înalte și mai degrabă zvelte (diametrul maxim mai mic decât înălțimea). De asemenea, în cazul acestora, se întâlnesc frecvent mânere. În unele cazuri mânerul nu sunt suficient de puternice pentru a permite ridicarea vasului ci mai degrabă servesc la înclinarea acestuia sau la legarea unor capace sau acoperitori. La acest tip de vase diametrul maxim variază între 17,8 și 100 cm (media 49,3 cm), iar înălțimea între 11 și 150 cm (media 52 cm). Raportul dintre diametrul maxim și înălțime este totuși mai puțin variabil și tinde spre vase oarecum scunde, relativ bondoace, variind între 0,5 și 2 (media 1,2)¹⁹.

Caracteristicile specifice acestei funcționalități sunt întrunite de două tipuri de forme cucuteniene. O primă formă o constituie vasele cu corp bombat, caracterizate prin gura larg deschisă, marginea, mai mult sau mai puțin înaltă, înclinată spre interior, și cu trecerea lină, sau uneori accentuată la corpul puternic bombat, cu fundul drept, mai îngust decât gura. Au fost analizate, din punct de vedere metric 30 de astfel de vase, valoarea medie a raportului între diametrul maxim și înălțime fiind de 1,18. Cea de a doua formă este dată de vasele piriforme, caracterizate prin forma de pară răsturnată, buza scurtă, dreaptă sau înclinată spre interior, cu trecere directă spre umărul puternic bombat și cu partea inferioară de formă tronconică, cu sau fără picioruș inelar. Au fost analizate, din punct de vedere metric 12 de astfel de vase, valoarea medie a raportului între diametrul maxim și înălțime fiind de 1,20.

Vasele pentru păstrarea pe termen scurt sunt mai joase și mai bondoace, deoarece conținutul acestora nu trebuie turnat; de asemenea, un centru de greutate jos sporește siguranța în momentul umplerii vasului. Pentru aceste vase diametrul maxim variază între 19 și 22 cm (media 20 cm), iar înălțimea între 19 și 25 cm (media 22 cm). Raportul între diametrul maxim și înălțime variază între 0,8 și 1,6 (media 0,92)²⁰.

Acestor caracteristici le corespunde o formă specifică ceramicii Cucuteni A. Vasele cu corp bombat și gâtul slab reliefat sunt caracterizate prin gura îngustă sau mai lată, gâtul mai mult sau mai puțin înalt, cu trecere lină sau accentuată la corpul bombat al vasului, prevăzut uneori cu două apucătoare pe diametrul maxim, precum și prin fundul aproximativ egal, ca mărime, cu gura, la exemplarele cu gât îngust, sau mai mic, la acelea cu gura larg deschisă. Au fost identificate și analizate 15 astfel de vase, valoarea medie a raportului între diametrul maxim și înălțime fiind de 0,93.

Vase pentru păstrarea bunurilor solide. Valori comparative.

	Trușești	Drăgușeni	Hăbășești	Media generală	Date etnografice
Vase cu corp bombat	1,16	1,16	1,23	1,18	1,20
Vase piriforme	1,21	1,18		1,20	1,20

¹⁹ *Ibidem, loc. cit.*

²⁰ *Ibidem, loc. cit.*

Vase pentru păstrarea lichidelor

Acest tip funcțional prezintă o mare variabilitate morfologică. Majoritatea vaselor utilizate pentru păstrarea lichidelor de bază (apă, lapte, ulei, etc.) pentru perioade lungi de timp sunt de obicei atât de mari încât sunt imobile atunci când sunt pline. Diametrul maxim variază între 14 și 55 cm (media 39,6 cm) și înălțimea între 10 și 125 de cm (media 54,9 cm). Raportul dintre diametrul maxim și înălțime variază de la 0,5 până la 2 (media 0,82). Acest tip de vas pare a fi construit cât mai mare posibil și relativ înalt și îngust, pentru a se putea turna ușor din el²¹.

Acestei funcționalități îi corespund caracteristicile specifice vaselor cu gâtul înalt și corpul bombat, caracterizate prin gâtul mai mult sau mai puțin înalt, reprezentând totuși cel puțin jumătate din înălțimea totală a vasului, continuând cu corpul bombat. Au fost identificate și analizate 35 de astfel de vase, valoarea medie a raportului între diametrul maxim și înălțime fiind de 0,77.

Vase pentru păstrarea lichidelor pe termen lung. Privire comparativă.

	Trușești	Drăgușeni	Hăbășești	Media generală	Date etnografice
Vase cu gât înalt și corp bombat	0,79	0,76	0,8	0,77	0,82

Vasele pentru păstrarea lichidelor pe termen scurt sunt de dimensiuni mai mici, cu diametrul maxim variind între 8,5 și 75 cm (media 28,4) și înălțimea variind între 8,6 și 70 cm (media 28,1). Raportul dintre diametrul maxim și înălțime variază de la 0,47 până la 2,1 (media 1,06), indicând astfel gama largă de forme posibile pe care o poate lua acest tip de vas²².

Această funcție e posibil să fi fost îndeplinită de pahare care, din punct de vedere morfologic, se caracterizează prin dimensiunile de obicei reduse și profilul bombat, tronconic sau bitronconic. Au fost identificate și analizate 228 de astfel de vase, valoarea medie a raportului între diametrul maxim și înălțime fiind de 1,08.

Vase pentru păstrarea lichidelor pe termen scurt. Valori comparative.

	Trușești	Drăgușeni	Hăbășești	Preutești	Târpești	Media generală	Date etnografice
Pahare	1,08	1,00	1,1	1,07	1,09	1,08	1,06

Ambele tipuri de vase pentru păstrarea lichidelor tind a avea o formă generală mai degrabă înaltă și subțire, cu buza rotunjită sau răsfrântă spre exterior, probabil pentru a facilita transferul de lichid din vas.

Deschiderea largă a gurii pare a fi în general preferată probabil pentru că permite umplerea ușoară a vasului și accesul la conținutul vasului prin utilizarea unui polonic, aceasta fiind o metodă mai simplă și mai sigură de transfer a lichidelor, în special când vasul este plin.

Vase pentru transportul lichidelor

Datele relative la morfologia acestui tip de vas sunt relativ puține. Forma universal identificată o constituie vasele relativ sferice²³, probabil pentru a oferi capacitate maximă raportată la dimensiunile vasului, cu deschiderea gurii de mici dimensiuni. Deși prezența mânelor este rară la vasele de mici dimensiuni, pentru căratul lichidelor pe distanțe lungi, vasele de dimensiuni mai mari, pentru transportul lichidelor pe distanțe scurte, sunt adesea prevăzute cu două sau chiar trei mânere.

²¹ Warren R.Deboer, *op. cit.*, p. 336; George M.Foster, *Archaeological Implications of the Modern Pottery of Acatlan, Puebla, Mexico*, *American Antiquity*, 26, 1960, 2, p. 207, fig. 4a; Olivier P.Gosselain, *Technology and Styles: Potters and Pottery among Bafia of Cameroon*, *Man*, N.S., 27, 1992, 3, p. 578, fig. 6/8–9; Elizabeth Henrickson, Mary M. A.McDonald, *op. cit.*, p. 633.

²² G. M.Culwick, *op. cit.*, p. 168, fig. I/2, II/1, 3; Warren R.Deboer, *op. cit.*, *loc. cit.*; Harrington, *op. cit.*, p. 402–403; Elizabeth Henrickson, Mary M. A.McDonald, *op. cit.*, p. 633; W.E.Nicholson, *The Potters of Sokoto, N. Nigeria*, *Man*, 29, 1929, p. 48, fig. 1/3, 4; Idem, *Bida (Nupe) Pottery*, *Man*, 34, 1934, p. 71–73; Idem, *Brief Notes on Pottery at Abuja and Kuta, Niger Province*, *Man*, 34, 1934, p. 70–71.

²³ Beatrice M.Annis, *Resistance and change: Pottery Manufacture in Sardinia*, *World Archaeology*, 17, 1985, 2, p. 251, fig. 10; M. H.Dorman, *op. cit.*, p. 101, fig. 3; George M.Foster, *op. cit.*, p. 107, fig. 4b; Jerome S.Handler, *Notes on Pottery-Making in Antigua*, *Man*, 1964, 64, p. 151; W.E.Nicholson, *The Potters of Sokoto, N. Nigeria*, *Man*, 29, 1929, p. 46, fig. 1/1.

O distribuție bimodală, pe dimensiuni, a acestui tip de vase pare a indica faptul că recipientele de mici dimensiuni (diametru maxim 10–20 cm și înălțimea mai mică de 20 cm.) reprezintă vase pentru transportul lichidelor pe distanțe lungi, în timp ce vasele mai mari (25–40 cm diametru maxim și 20–50 cm înălțime) sunt destinate transportului de lichide pe distanțe scurte. Raportul dintre diametrul maxim și înălțime variază între 0,56 și 1,42, cu media de 0,86²⁴.

Absența formelor cucuteniene care să corespundă acestei funcționalități credem că poate fi atribuită ambiguității datelor etnografice. Se observă că vasele destinate depozitării lichidelor pe termen lung au parametrii apropiați de cei ai vaselor utilizate pentru transportul lichidelor. Credem astfel că este posibil ca vasele cu gâtul înalt și corpul bombat să fi avut o dublă utilizare, atât de transport a lichidelor cât și de stocare a acestora.

Vase pentru păstrarea și/sau transportul lichidelor. Privire comparativă.

	Trușești	Drăgușeni	Hăbășești	Media generală	Date etnografice
Vase pentru păstrarea lichidelor	0,79	0,76	0,8	0,78	0,82
Vase pentru transportul lichidelor					0,86

Deși numărul așezărilor avute în vedere pentru realizarea acestui studiu a fost mai mare, în formularea concluziilor ne vom referi doar la acele situri cercetate într-o manieră cvasi-exhaustivă. De asemenea, ținem să precizăm, dat fiind caracterul strict bibliografic al demersului nostru, faptul că partea conclusivă a studiului nostru are mai mult un caracter demonstrativ, menit a sublinia posibila importanță a acestui tip de abordare. Accentuarea valențelor explicative ale unui astfel de demers este posibilă doar prin reevaluarea colecțiilor deja existente precum și prin valorificarea integrală, din punct de vedere al publicării, a rezultatelor viitoarelor cercetări.

*

Pentru exemplificarea unei posibile aplicații a acestui mod de abordare a studiului ceramicii am ales așezările de la Hăbășești, Drăgușeni, Trușești și Târpești. Printr-o privire comparativă asupra ansamblului ceramic specific fiecărei așezări, se observă faptul că primele trei așezări menționate sunt caracterizate de un număr mare de vase, care acoperă întreaga gamă de funcționalități. Așezarea de la Târpești, în schimb, pare a fi caracterizată de o relativă sărăcie a inventarului ceramic. De asemenea ținem să constatăm lipsa vaselor familiale pentru servirea și consumarea hranei, ca și numărul redus de recipiente pentru păstrarea pe termen lung a lichidelor și solidelor. Din acest punct de vedere, credem că putem să argumentăm divizarea așezărilor în două tipuri funcționale. Primele trei așezări ar putea astfel constitui așezări primare, locuite permanent de comunități omogene. În cazul așezărilor de la Hăbășești și Trușești (investigate exhaustiv) acest fapt pare a fi susținut de modul de organizare și grupare a locuințelor, ca și de numărul acestora. În cazul așezării de la Drăgușeni, caracterul permanent și complex al locuirii de la Ostrov este indicat de locuințele al căror inventar trădează activități variate, care acoperă întreaga gamă de necesități specifice existenței unei comunități. De asemenea, situarea geografică (în cazul tuturor celor trei) și lucrările de fortificație (Hăbășești și Trușești) indică prezența unor comunități stabile. În cazul așezării de la Târpești, relativa sărăcie a inventarului ceramic, numărul redus de locuințe, caracterul mai degrabă risipit al distribuției acestora, precum și faptul că din 17 locuințe identificate, patru se află în afara perimetrului delimitat de lucrările de fortificație, ne trimit cu gândul la ocuparea acestei așezări de către o comunitate eterogenă, locuirea de aici având un caracter mai degrabă secundar²⁵. Aceste date, coroborate cu absența vaselor familiale pentru servirea și consumarea hranei ne fac să credem că este posibil ca așezarea de la Trușești să fi fost ocupată de grupuri de specialiști îndeplinind sarcini specifice.

În încheiere ținem să amintim gradul ridicat de speculație implicat de concluziile noastre, rolul primar al acestora constând în demonstrarea modului în care, abordarea funcțională a inventarului ceramic, coroborată cu o serie de alte date specifice, poate conduce la creionarea unei imagini mai exacte a unor aspecte comportamentale ale comunităților cucuteniene.

²⁴ Warren R. DeBoer, *op. cit.*, *loc. cit.*; Henrickson Elizabeth, Mary M. A. McDonald, *op. cit.*, p. 633–634.

²⁵ Pentru observații asupra modului în care organizarea internă a așezărilor rurale tradiționale este influențată de aspecte de ordin social, se pot vedea: McIntire Elliot G., *Changing patterns of Hopi Indian settlements*, în *Annals of the Association of American Geographers*, 61, 1971, 3, p. 510–521; Lee Yun Kuen, *Centripetal settlement and segmentary social formation of the Banpo tradition*, în *Journal of Anthropological Archaeology*, 26, 2007, p. 630–675; Shelach Gideon, *Economic adaptation, community structure, and sharing strategies of households at early sedentary communities in northeast China*, în *Journal of Anthropological Archaeology*, 25, 2006, p. 318–345.

Tabelul 2
 Tabel sintetic asupra formelor de vase tipice Cucuteni A și posibila funcție a acestora.

Funcția Forma	Gătit	Vase pentru servirea hranei		Stocare bunuri solide		Stocare bunuri lichide		Transport lichide
		Familiale	Individuale	Termen scurt	Termen lung	Termen scurt	Termen lung	
Pahare						•		
Vase cu corp bombat					•			
Vase cu corp bombat și gât slab reliefat				•				
Vase cu gât înalt și corp bombat							•	•
Vase piriforme					•			
Străchini		•	•					

CONSIDERATIONS ON A POSSIBLE FUNCTIONAL TYPOLOGY
OF POTTERY SHAPES SPECIFIC TO CUCUTENI A

ABSTRACT

The present article is dedicated to the investigation of the possible link between forms and functions of ceramic pots, on the basis of ethnographic analogies. Although the ethnographic material is too limited to allow statistical tests, the validity of the theories this study is based on is certified through identified and used analytical-design parameters, which are supported by cross-cultural observations. Ceramic vessels are designed and manufactured for a particular function, the characteristic morphological parameters being determined by a practical analysis of stability, durability and operational efficiency of the pot. Although this type of analysis cannot accurately determine the utility of a pot originating from an archaeological context, it may allow the establishment of general functional classes, which may constitute an independent set of data to be combined with other evidence of everyday practices of prehistoric populations. By starting from ethnographic data, we examined published inventories of pottery shapes from a series of Cucuteni A settlements; and we were able to identify the possible functions for six specific forms. We thus established, within the group bowls/pots for serving food, two categories: individual and family-size vessels. The function of long-term storage of solid goods can be achieved by two forms of pots: bellied pots and pear-shaped pots, whereas for short-term storage, pots with bellied body and low relief neck are likely to have been used. Cups served to store liquids for a short term, whereas pots with high neck and bellied body could be used both for long-term storage of liquids, as well as for their transportation.

For an illustration of the possible applications of this approach to the study of pottery, we chose the settlements of Hăbășești, Drăgușeni, Trușești and Târpești. After the comparison of the entire ceramic inventory specific to each settlement, we consider that the first three settlements are characterized by a large number of vessels, covering the full range of functionality. The settlement of Târpești, however, seems to be characterized by a relative poverty of the ceramic inventory, and we can point out the lack of family-size vessels for serving and eating food, as well as the scarcity of long-term storage containers for liquids and solids. By corroborating these data with those derived from the planimetry of the settlements, we believe that we can argue their division into two functional types. The first three settlements could thus be primary settlements, permanently inhabited by homogeneous communities. The settlement at Târpești, however, due to the relative poverty of the ceramic inventory, the small number of dwellings and the location of four of them outside the precincts marked by fortification, allow us to advance the idea that the settlement under discussion was inhabited by a heterogeneous community; the Târpești kind of habitation thus shows a rather secondary character. Our concluding remarks imply a high degree of speculation, but their main purpose is to show how the realization of a functional typology for ceramic shapes, in conjunction with a number of other specific data, can lead to a more accurate outlining of some aspects of the behavior of prehistoric communities.

LIST OF TABLES

Table 1. The examined specific forms of phase-A Cucuteni pottery.

Table 2. Synoptic table of the typical shapes of Cucuteni A pots and their possible function.